

Залізнюк В.П.

Державний торговельно-економічний університет

ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Доведено, що для всього масштабу реалізації торговельної політики України на Близькому Сході склалася сприятлива ситуація, оскільки наша держава в нинішній політичній позиції виступає як впливовий, проте зовнішній гравець. В цьому сенсі більш оптимальним є концепт євразійського простору, що передбачає органічну присутність України, а разом відкриває вікна можливостей у розвиток діалогів як з ісламським світом, так і з Китаєм та Індією.

Розглянуто політичну ситуацію у регіоні Близького Сходу. Встановлено, що імператив здійснення суб'єктності ісламського світу на цивілізаційному та державному рівнях полягає у значній ролі національних та транснаціональних рухів, які прийняли на озброєння дискурси неоосманізму, політичного ісламу, панарабізму. З іншого боку, враховано переплетення та суперечливі в умовах глобалізації дії зовнішніх впливів в особі держав-центрів сили поліцентричного світу.

Україну розглянуто з погляду суверенітету як однієї із системних ознак національної держави, що передбачає верховенство та самостійність державної влади, незалежність у відносинах зі світовою спільнотою. Визначено, що активна зовнішньоторговельна політика країни передбачає розширення можливостей економічної взаємодії із зовнішнім світом, при цьому теорія та практика державного регулювання зовнішньої торгівлі демонструють різні підходи до вирішення цього завдання у діапазоні від повної свободи торгівлі до захисної торгової політики з суттєвими елементами протекціонізму.

Визначено, що лібералізація зовнішньої торгівлі є необхідною, але не достатньою умовою забезпечення економічного зростання. Завдання лібералізації міжнародної торгівлі необхідно співвідносити з підвищенням конкурентоспроможності національних підприємств та розвитком власних виробництв. У цьому випадку вибір зовнішньоторговельної політики враховує як інтереси споживачів, так і інтереси виробників, можливості доступу на зовнішні ринки, залучення технологій та інвестицій.

При формуванні зовнішньоторговельної політики України у сучасній глобальній економіці для забезпечення внеску зовнішньоекономічних зв'язків в економічне зростання необхідно робити вибір не між лібералізацією зовнішньої торгівлі та протекціонізмом, а у визначенні головних партнерів, пріоритетних секторів та форм взаємодії враховуючи особливості застосування різних інструментів торгової політики. Це призводить до необхідності більш тісної інтеграції з новими ринками для розширення можливостей економічної діяльності, внаслідок чого створюються торгові блоки та економічні партнерства різного ступеня глибини.

Зроблено висновок, що незважаючи на наявні серйозні передумови конфліктності та на нерозвиненість економіки більшої частини країн регіону, в останні десятиліття все ж таки намітилися суттєві перспективи підвищення рівня та якості життя населення країн Близького Сходу.

Ключові слова: Близький схід, зовнішньоекономічна політика, оптимізація торговельної політики України.

Постановка проблеми. Актуальність статті обумовлена тим особливим місцем, яке в силу свого унікального геополітичного становища займає у глобальній політиці Близький Схід. Це території, які традиційно трактуються як Близький і Середній Схід. Цей великий географічний простір перетинають магістральні морські, повітряні

та сухопутні маршрути, що з'єднують Європу, Азію та Африку. Тут же сконцентровані величезні енергетичні ресурси, що впливають стан усєї світової економіки, виникли потужні фінансово-інвестиційні центри. Нарешті, це регіон із багатою культурою, яка справила глибинний вплив в розвитку людської цивілізації.

У той же час Близький Схід відрізняється зосередженням економічних, соціальних, етноконфесійних контрастів з високим ступенем конфліктності та численними військовими зіткненнями. Держави регіону суттєво різняться за обсягами ВВП, рівнем життя, параметрами політичної стабільності. На Близькому Сході сконцентровані джерела нових викликів, таких як міжнародний тероризм, «політичний ісламізм», що все частіше набуває екстремістських форм, позначилися перспективи посилення регіональної фрагментації, що загрожують навіть розпадом національних держав.

Виражена відсутність консолідації Близького Сходу обумовлює різноманітність представлених цьому просторі гравців. Відмінності у економічному потенціалі держав, неоднотипність їх політичних режимів, гострота внутрішніх проблем, історичні напруження, політичні амбіції лідерів зумовлюють вибір ними різних стратегій і союзників, характер які у регіоні геополітичних змін.

Ще однією специфічною рисою Близького Сходу є помітна роль політичних процесів релігійних і національних рухів та організацій. Здійснюючи серйозний вплив на багато аспектів державної політики, вони виходять на транснаціональний рівень, де виступають уже як самостійні дійові особи. І хоча ці структури неоднорідні, багато хто приймає відверто екстремістський характер, діючи як бойові підрозділи міжнародного тероризму.

Актуальність дослідження пояснюється ще й тим, що в умовах глобалізації Близький Схід не може залишатися замкненою регіональною підсистемою. Місцеві процеси неможливо осмислити без урахування діяльності світових центрів сили: США та Китаю.

Все більшого значення набуває підтримка зусиль держав щодо забезпечення політичної, соціально-економічної стабільності шляхом розвитку взаємовигідних торговельних зв'язків із ними. На особливу увагу заслуговують нові зміни геополітичних сил, зокрема у світлі завдань боротьби з тероризмом і політичним диктатом.

Потрібно враховувати зростаючу роль у регіоні Китаю, при тому, що не йде на задній план фактор США. Розв'язана Росією війна з Україною диктує необхідність інтенсифікації, причому у стислий термін, торговельно-економічних зв'язків та політичного діалогу України з країнами Близького Сходу. У принципі це реалістично через незадоволеність регіональних еліт та широких народних мас характером існуючого світопорядку.

Надзвичайна ситуація, що склалася, вимагає якісного аналізу та прогнозування, вироблення

рекомендацій щодо оптимізації зовнішньоторгівельної стратегії України в швидкозмінливих умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Торговельна політика на Близькому Сході досить активно та об'ємно досліджується в українській та зарубіжній науці.

Перший блок досліджень, значимих з теоретико-методологічної точки зору, утворюють роботи вчених, присвячені розгляду сучасного світопорядку, транзиту від однополярного світу до багатополярного, характеру сучасних міжнародних відносин, огляду в динаміці підходів та принципів зовнішньої політики держав: Хаддад І., Лейк Д., Моргентау Х., Томпсон К., Клінтон Д., Неме М., Снайдер Р., Брук Х., Сапін Б. та інші.

Вибрано роботи з підходами політичного реалізму та його оновленої версії – неокласичного реалізму. У світлі сильних сторін політичного реалізму – прагнення спиратися на об'єктивні тенденції у суспільному розвитку, дотримуватися вимогам неупередженого аналізу міжнародних відносин у категоріях влади/впливу, корисними для дослідження є два моменти. По-перше, наголос прихильників цієї теорії на утвердження балансу сил у вигляді можливостей держави, що важливо з змінної ролі держав Близького Сходу, багато з яких йдуть з периферійних зон світової політики. По-друге, пошук оновленого балансу сил за умов утверджуваного світопорядку з характерним йому генезисом множинних центрів політичного впливу.

Разом з тим, загостреність класичного політичного реалізму більшою мірою на ролі держав спонукає звернути увагу на установки нео-реалізму, що підкреслює значущість глобальних вимірів міжнародних відносин, що диктують логіку зовнішньої політики держав залежно від структури системи, що утвердилася (К. Уолтц, Дж. Розенау, Г. Роуз).

Друга частина робіт першого блоку включає не тільки праці з власне теорії, а й з проблем, що відтіняють загальні підходи. Будь-яке дослідження тут апіорі пов'язане із завданнями осмислення сучасних проблем регіональної безпеки на Близькому Сході.

До третьої групи того ж блоку входять праці, присвячені технологіям «м'якої», «жорсткої» та «розумної сили», що застосовуються у реалізації зовнішньої політики держав та забезпеченні національної безпеки, зокрема,

Другий – найбільший блок включає дослідження, присвячені власне проблем Близького Сходу. Аналізу регіональних та країнових політичних процесів присвячено численні роботи вчених-

сходознавців та політологів. У тому числі праці Дж. Ная, П. Сіла, Р. Хіннебуша. Інтерес вчених викликають, зокрема, події «Арабської весни», наслідки якої торкаються у роботах С. Бебаві, Д. Боссіо, Д. Брумберга, І. Вебба, Е. Граеффа, Г. Лотана, М. Хааса, П. Ховарда, М. Хуссейна.

Окрему групу другого блоку складають дослідження з проблем єдності та фрагментації арабського світу. З іншого боку, слід виділити роботи, які містять аналіз політичних, соціально-економічних, соціокультурних, культурних, етнонаціональних, конфесійних показників конкретних країн Близького Сходу. Розглядається політика шести арабських монархій Перської затоки – Саудівської Аравії, Кувейту, Катару, ОАЕ, Бахрейну, Оману, вивчаються актуальні проблеми конфлікту в Сирії, курдське питання та інші країнові аспекти (Д. Лещ, С. Бебауї, Д. Боссіо, Д. Брумберг, М. Хаас).

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до оптимізації зовнішньоторгівельної стратегії України на Близькому Сході.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активна зовнішньоторгівельна політика країни передбачає розширення можливостей економічної взаємодії із зовнішнім світом, при цьому теорія та практика державного регулювання зовнішньої торгівлі демонструють різні підходи до вирішення цього завдання у діапазоні від повної свободи торгівлі до захисної торгової політики з суттєвими елементами протекціонізму.

Лібералізація зовнішньої торгівлі є необхідною, але не достатньою умовою забезпечення економічного зростання. Завдання лібералізації міжнародної торгівлі необхідно співвідносити з підвищенням конкурентоспроможності національних підприємств та розвитком власних виробництв. У цьому випадку вибір зовнішньоторгівельної політики враховує як інтереси споживачів, так і інтереси виробників, можливості доступу на зовнішні ринки, залучення технологій та інвестицій.

При формуванні зовнішньоторгівельної політики України у сучасній глобальній економіці для забезпечення внеску зовнішньоекономічних зв'язків в економічне зростання необхідно робити вибір не між лібералізацією зовнішньої торгівлі та протекціонізмом, а у визначенні головних партнерів, пріоритетних секторів та форм взаємодії враховуючи особливості застосування різних інструментів торгової політики. Це призводить до необхідності більш тісної інтеграції з новими

ринками для розширення можливостей економічної діяльності, внаслідок чого створюються торгові блоки та економічні партнерства різного ступеня глибини.

Поняття Близького Сходу у системі геополітичних координат ідентифікується згідно його географічних меж: починаючи від західного погляду з зарахуванням до «Нового Великого Близького Сходу» країн Північної Африки, Близького та Середнього Сходу «від Марокко до Пакистану» (включаючи Туреччину та Афганістан) до максимально розширеного трактування, які включили до близькосхідного «мегарегіону» Малу Азію, Закавказзя і навіть Центральну Азію.

З огляду на те, що лише географічне вимір повною мірою відбиває суть і зміст феномена Близького Сходу, до нього, крім арабських країн та Ізраїлю, необхідно віднести Іран та Туреччину, але не Афганістан, відгороджений від цього простору іранським бастионом. Включення Південного Кавказу, Центральної Азії і Пакистану до «Великого Близького Сходу» ризикує стати фактором дестабілізації в регіонах, що міцно пов'язані історичним та цивілізаційним корінням.

Для всього масштабу реалізації зовнішньополітичних вимірів України, яка в нинішній позиції виступає як впливовий, проте зовнішній гравець. В цьому сенсі більш оптимальним є концепт євразійського простору, що передбачає органічну присутність України, а разом відкриває вікна можливостей у розвиток діалогів як з ісламським світом, так і з Китаєм та Індією.

Якщо розглянути політичну ситуацію у регіоні Близького Сходу то імператив здійснення суб'єктності ісламського світу на цивілізаційному та державному рівнях полягає у значній ролі національних та транснаціональних рухів, які прийняли на озброєння дискурси неоосманізму, політичного ісламу, панарабізму. З іншого боку, слід врахувати переплетення та суперечливі в умовах глобалізації дії зовнішніх впливів в особі держав-центрів сили поліцентричного світу.

Україну слід розглядати з погляду суверенітету як однієї із системних ознак національної держави, що передбачає верховенство та самостійність державної влади, незалежність у відносинах зі світовою спільнотою. У зв'язку з цим виникає тісний зв'язок між внутрішніми та зовнішніми загрозами національній безпеці.

Після терактів 11 вересня 2001 року в глобальній політиці визначилися дві протилежні тенденції: спроби спільного реагування на загрози з опорою на ООН і «унілатералізм» – блокування

Росією та її однодумцями рішень ООН всупереч думці більшості держав. У цьому сенсі Україна може відігравати на Близькому Сході: ролі арбітра у суперечках між державами регіону, надання військової допомоги після перемоги України у війні з Росією у боротьбі з тероризмом, покликані знизити ступінь негативного впливу на процес переходу до багатопольярного світу.

У продовження зазначеного потрібно розглянути арабський націоналізм (панарабізм, арабізм), який, прийшовши на зміну властивому Османській імперії традиційному панісламізму, у ХХ столітті послужив консолідуючим фактором, ідейно-політичним, ідеологічною основою боротьби арабських народів за національне визволення, формування незалежних держав.

При цьому на Близькому Сході виникли конкуруючі або доповнюючі один одного ідеології будівництва незалежності, побудовані як на лівих ідеях (баасизм, насеризм, південноєменський і палестинський марксизм), так і на націоналістичних ірредентистських концептах (проекти Великої Сирії, Благо Магриба), країновий націоналізм (у Тунісі). У цьому регіоні фснують також і більш маргінальні ідеї неарабського етнічного націоналізму (берберського, курдського), внутрішньодержавного регіоналізму (Триполітанія та Кіренайка в Лівії), панрегіоналізму (середземноморської єдності в Лівані та Тунісі), африканської ідентичності (Марокко, Єгипет, Судан).

Іслам використовується арабами як бік національної самосвідомості чи арабського націоналізму у різноманітних формах. Так, ісламська релігія може виступати як соціально-філософська, світоглядна основа політико-державної самоорганізації народу (наприклад, у Саудівській Аравії) і бути одним із ключових компонентів культурно-історичної спадщини, соціокультурної, політико-культурної системи (в Тунісі, Єгипті).

Історичний аналіз міжарабських інтеграційних ініціатив свідчить, що одних тільки проектів об'єднання держав більше десятка (наприклад, Об'єднана Арабська Республіка, що існувала в 1958–1961 рр. у складі Єгипту та Сирії). Можна також перерахувати основні міжарабські та ісламські міжнародні організації: Ліга арабських держав (ЛАД), Організація ісламського співробітництва (ОІС), Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ), Союз арабського Магрибу (САМ).

Для опису середовища, в якому перебуває нині арабський світ, слід навести характеристику конфліктогенних зон на Близькому Сході та Пів-

нічній Африці. Нажаль, відбувається множення зон ескалацій, що хоч і поділяються за напруженням: від порівняно мирних (Туніс, Марокко), які не розпочалися (Алжир) і «заморожених» соціально-політичних трансформацій (Єгипет) до державності, що буквально рвуться на частини (Ірак, Лівія, Сирія, Ємен). Слід врахувати властивий Арабському Сходу характер неоднорідного симбіозу країн, народів та субрегіонів (Магриб, Машрик) з природно-географічними, етнонаціональними, демографічними, історичними, соціокультурними, політико-культурними, лінгвістичними відмінностями та сильним перепадом рівнів соціально-економічного розвитку. Існує багато негативних чинників, а саме: відсутність в арабському світі визнаного лідера-об'єднувача, нездатність ЛАД виробити єдину політику протистояння Ізраїлю та провал спільних зусиль РСАДПЗ зі стримування Ірану.

Усі зазначені моменти у поєднанні з метаннями між сучасними та архаїчними моделями суспільного устрою на хвилі «Арабської весни» (включаючи фактор політизації та архаїзації ісламу у вигляді нав'язування елементів ісламського життєвого укладу – шаріату), ліберальними та авторитарними ідеями ускладнюють перспективи цього регіону. Не сприяє інтеграції скромний регіональний товарообіг (5-8% сукупної зовнішньої торгівлі) з орієнтованістю торговельно-економічних зв'язків на субрегіональні (прикладом служать зв'язки між країнами РСАДПЗ) та двосторонні формати при слабо розвинених міжарабських логістичних мережах.

Однак, незважаючи на об'єктивні та суб'єктивні перешкоди, позитивом є збереження в умовах транзиту до багатопольярного світу певного об'єднувачого потенціалу арабізму/панарабізму, особливо в галузі культурної співпраці, політики історичної пам'яті.

Потрібно відзначити сучасну роль ісламської релігії у зовнішній та внутрішній політиці, суспільному житті країн Близького Сходу. Ця роль посилюється в умовах ідейного вакууму, що утворився в 1990-ті роки, викликаного кризою лівих ідеологій, зростанням корупції та втратою владою авторитету в очах народу. Все це на тлі завищених очікувань матеріального благополуччя, соціальної справедливості та політичних свобод, що виникли у населення, спровокувало в 2011 році протестні події, які отримали назву «Арабська весна». Логічно, що на передній план, в силу більшої організованості, вийшли ісламські консерватори, такі як «Брати-мусульмани», які стверджу-

вали, що причина бід – відступ від засад ісламу, а ключ до вирішення проблем – відновлення зневажених принципів.

Головна мета інтеграційних проектів «ісламістів» – будівництво шляхом експансії «ісламської держави» – халіфату, відродження панісламізму як єдино вірної, даної самим Богом ідеї перетворення світової спільноти. При цьому існують не обов'язково силові сценарії ісламізації, шкідливе і помилкове приписування ісламському світу нетерпимості та неприйняття свободи. Саме миролюбні сутнісні особливості ісламу відкривають перед Україною обрії для діалогу з мусульманськими міжнародними організаціями (ОІС та іншими), владою ісламських держав, об'єктивно зацікавленими у затвердженні нового світопорядку, керівництвом окремих політичних рухів та організацій.

З іншого боку, існує неоднорідність політичного простору світу ісламу, де підняв голову «політичний ісламізм», у прихильниках якого нерідко домінує ваххабізм. Під цією збірною назвою об'єднуються різноманітні угруповання, у тому числі Брати мусульмани, Аль-Каїда, ІДІЛ, Джебхат ан-Нусра, Джайш аль-Іслам, Джіхад і багато інших. Вони генерують екстремістські ідеї та проекти під прапором джихаду («священної війни проти невірних»), відкидаючи як світські ідейно-політичні конструкції, так і норми традиційного ісламу.

Поряд з піднесенням екстремізму, слід констатувати зростання активності рухів, названих на Заході фундаменталістськими або інтегралістськими (це «Хезболла» в Лівані, «Ісламський фронт порятунку» в Алжирі, «Аль-Гамаа аль-Ісламія» в Єгипті). Їх учасників зараховують до «ісламістів». Унікальним інструментом став Корпус вартових ісламської революції, заснований в Ірані для експорту ісламської революції, щоправда, в основному лише в країни з громадами шиїтів і нестабільною політичною обстановкою. Подібні наступальні дії викликали ізоляцію Ірану з боку Заходу та значної частини мусульманського світу, зумовивши створення на початку 1980-х років антиіранської коаліції, підтриманої більшістю арабських країн.

Відбувається також експорт ідей ісламізму у нові незалежні держави Центральної Азії, Азербайджан. Треба також зазначити на факті переслідування рядом мусульманських країн, окрім конфесійних, ідеологічних та політичних міркувань, своїх економічних інтересів із використанням камуфляжу «єдиного ісламського світу». Так, нафтовидобувні держави виступають як суб'єкти нафтової та трубопровідної дипломатії, у зв'язку з чим не випадковим є виникнення конфліктів саме в нафтоносних районах. Засуджуючи ісламських екстремістів на словах, деякі влада та неурядові організації підтримують їх матеріально та «добровольцями».

На конкретних прикладах (використання глобальних брендів Disney, Apple, McDonald's, Starbucks, Facebook; діяльність «філантропів» Б. Гейтса та Дж. Сороса), з посиланнями на Стратегію національної безпеки США 2015 року та практиків (екс-заступник держсекретаря США М. Бернс) можна встановити, що США спільно з Європою та зоною, куди входить Україна, намагаються налагодити торговельні відносини з країнами Близького Сходу.

Однак, США перетворилися на сильний подразник для ісламського світу, оскільки США розглядається як джерело загроз своєї ідентичності і цінностям. Тим не менш, незважаючи на конкретні аспекти політики США (відхід з Афганістану, ситуація в Іраку) потрібно очікувати нарощування «м'якої сили». Тут потрібно зазначити статус економіко-технологічної держави і військової присутності США, що зберігається, в країнах Близького Сходу.

Висновки. Незважаючи на наявні серйозні передумови конфліктності та на нерозвиненість економіки більшої частини країн регіону, в останні десятиліття все ж таки намітилися суттєві перспективи підвищення рівня та якості життя населення країн Близького Сходу.

Сучасний соціально-економічний стан країн, як і раніше, тісно пов'язаний зі світовою кон'юнктурою ринку нафти та газу. При цьому за останні десятиліття арабським країнам вдалося створити суттєвий заділ фінансової стабільності, що дозволило диверсифікувати економіку та покращити показники життя населення.

Список літератури:

1. Haddad I.R. Theory and the «New Middle East». International Affairs. URL: <http://en.interaffairs.ru/events/655-ir-theory-and-the-new-middle-east>.
2. Lake D.A. Hierarchy in International Relations. Ithaca: Cornell University Press, 2011.
3. Morgenthau H., Thompson K., Clinton D. Politics among Nations. New York: McGraw-Hill Education, 2005.

4. Nehme M. Neo-realism and American foreign policy in the Arab World Prepared. URL: <https://www.lebarmy.gov.lb/en/content/neo-realism-and-american-foreign-policy-arab-world>.
5. Snyder R., Bruck H., Sapin B. Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics. In Foreign Policy Decision-Making (Revisited). New York: Palgrave Macmillan, 2002.
6. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.
7. Nye J. S. Jr. The Future of Power. New York: Public Affairs, 2010.
8. Seale P. Assad of Syria: The Struggle for the Middle East. Berkley: University of California Press, 1989.
9. Hinnebusch R.A. Authoritarian Power and State Formation in Ba'athist Syria: Army, Party, and Peasant. Oxford: Westview.
10. Lesch D.W. The New Lion of Damascus: Bashar al-Assad and Modern Syria. New Haven: Yale University Press, 2005.
11. Bebawi S., Bossio D. Social Media and the Politics of Reportage: The «Arab Spring». London: Palgrave Macmillan, 2014.
12. Brumberg D. Transforming the Arab World's Protection-Racket Politics. Journal of Democracy. 24 July 2013. P. 88-103.
13. Haas M.L., Lesch D. W. The Arab Spring: Change and Resistance in the Middle East. USA: Westview Press, 2013.

Zalizniuk V.P. APPROACHES TO OPTIMIZING TRADE POLICY OF UKRAINE IN THE MIDDLE EAST

It has been proven that a favorable situation has developed for the entire scale of the implementation of Ukraine's trade policy in the Middle East, since our state in its current political position acts as an influential, but external player. In this sense, the concept of the Eurasian space is more optimal, which assumes the organic presence of Ukraine, and at the same time opens windows of opportunity for the development of dialogues both with the Islamic world and with China and India.

The political situation in the Middle East region is considered. It has been established that the imperative to implement the subjectivity of the Islamic world at the civilizational and state levels lies in the significant role of national and transnational movements that adopted the discourses of neo-Ottomanism, political Islam, and pan-Arabism. On the other hand, the intertwining and contradictory actions of external influences in the form of the power centers of the polycentric world are taken into account in the conditions of globalization.

Ukraine is examined from the point of view of sovereignty as one of the systemic characteristics of a nation-state, which implies the supremacy and independence of state power; independence in relations with the world community. It was determined that the active foreign trade policy of the country involves the expansion of opportunities for economic interaction with the outside world, while the theory and practice of state regulation of foreign trade demonstrate different approaches to solving this task, ranging from complete freedom of trade to a protective trade policy with significant elements of protectionism.

It was determined that the liberalization of foreign trade is a necessary but not sufficient condition for ensuring economic growth. The task of international trade liberalization must be correlated with increasing the competitiveness of national enterprises and the development of own production. In this case, the choice of foreign trade policy takes into account both the interests of consumers and the interests of producers, the possibility of access to foreign markets, the attraction of technologies and investments.

When forming the foreign trade policy of Ukraine in the modern global economy, in order to ensure the contribution of foreign economic relations to economic growth, it is necessary to make a choice not between the liberalization of foreign trade and protectionism, but in determining the main partners, priority sectors and forms of interaction, taking into account the peculiarities of the application of various trade policy instruments. This leads to the need for closer integration with new markets to expand opportunities for economic activity, as a result of which trade blocs and economic partnerships of varying degrees of depth are created.

It was concluded that despite the existing serious preconditions for conflict and the underdevelopment of the economy of most of the countries of the region, in recent decades significant prospects for improving the level and quality of life of the population of the Middle East countries have been outlined.

Key words: Middle East, foreign economic policy, optimization of Ukraine's trade policy.